

V,

A MEGBOCSÁTÁS MINT A KRISZTUSHOZ VEZETŐ
KORSZERŰ UT RÉSZE

I. Az első fokozat

Vizsgálódásaink kezdetén arról beszéltünk, hogy a megbocsátás maga csak egy része - bár korunk számára talán különösen fontos része - a szellemi fejlődés útjának, mely elvezetheti a modern embert Krisztus átéléséhez és egyben saját lényének teljes átalakításához.

Ez az ut egyelőre négy fokozatból áll. Az első megelőzi a tulajdonképpeni megbocsátás aktusát, de rendkívül nagy szerepet játszik életünkben. Ez a valódi t o l e r a n c i a foka, amit "kicsiben való megbocsátásnak" is nevezhetünk.

Vizsgáljuk most meg ezt a tulajdonságot szellemtudományos szempontból. Ehhez a következőket kell figyelembe vennünk. Tudjuk a szellemtudományból, hogy éber é n t u d a t u n k a t jelentős mértékben köszönhetjük fizikai testünknek, vagy pontosabban szólva, azoknak a benyomásoknak, melyek érzékszervein keresztül a külvilágból hatolnak bele. Azt mondhatjuk, hogy az Én, miközben az ember bensejéből kifele hat, ugyyszólván állandóan beléjük ütközik és ezáltal mindig újra és újra tudatára ébred saját lényének. Ez különösen világosan mutatkozik meg az alvásból való ébredés pillanatában. Rendszerint éppen a külvilágból jövő és külső érzékeink kapuján át behatoló benyomások hívják létre bennünk az ébredés aktusát, éber éntudatunk fellángolását. Ez utóbbi tehát - bizonyos szempontból nézve - az Énnek a fizikai testtel, különösen annak érzékszerveivel való együttműködése folytán jön létre. Valami ehhez hasonló törté-
nik, bár kicsit más módon, a tolerancia kifejlesztésénél is. Mert

itt is szerepet játszik az Én és az érzékszervek együttműködése. Ezt egy egészen egyszerű példával mutathatjuk meg.

Képzeljük el, hogy valaki unszimpatikus nekünk. Ilyenkor megtörténhet, hogy jelenléte érzékszerveink teljes spektruma révén "idegesít". Idegesít a megjelenése, ahogy viselkedik, ahogy beszél és gondolkodik, ahogy mozog, egyszóval minden taszítóan hat ránk benne, egészen a hangja színezetéig, sőt a parfümig, amit használ. Pontosabb, differenciáltabb megfigyeléssel megállapíthatjuk, hogy az idegesítő, vagyis részünkről "negatívnak" érzett hatások gyakorlatilag m i n d a t i z e n k é t érzékszervünk közvetítésével eljutnak Énünkhöz, de különösen az inkább kifelé, a külvilágra irányuló hét érzékszerv által /az Ént, a gondolatot és szót érzékelő szervek, a hallás, a hő, a látás és izlelés szervei/.

Ez azért van így, mert az Én a földi fejlődés jelenlegi korszakában, mikor még a meg nem tisztított asztrálttest befolyása alatt áll, úgy használja a külső érzékszerveket, hogy ezek a külvilág lényének és történéseinek inkább a negatív tulajdonságairól közvetítenek valamit számára. Ebből ered a mai civilizációban annyira elterjedt általános intolerancia is, melyet azonban az említett uton le kell győznünk. Hogyan lehet ezt elérni? Ehhez mindenekelőtt külső érzékszerveink egészen újfajta nevelésére van szükség. Ha az embernek nem volt olyan szerencséje, hogy megfelelő nevelést kapjon az iskolában, a családban, vagy más módon, akkor a mulasztottakat élete folyamán később, Énje tudatos munkájával kell pótolnia. Akkor érett korában saját Énjének kell érzékszervei nevelőjévé válnia és arra szoktatni őket, hogy a külvilág minden lényének és folyamatának elsősorban a pozitív oldalait és tulajdonságait érzékeljék. És a pozitív elemeket megtaláljuk m i n d e n folyamatban, eseményben vagy lényben. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha intenzív m o r á l i s g o n d o l k o d á s t fejlesztünk ki magunkban, mert csak ez válhat olyan eszközzé, amilyenre Énünknek szüksége van ahhoz, hogy érzékszerveinket a jelzett irányban fokozatosan átnevelje.

Az ilyen morális gondolkodás belső jellegére Rudolf Steiner a "Michael-misztérium"-mal kapcsolatos írásaiban a következő szavakkal mutatott rá: " /Az ember/ bár fejével gondolkodik, de szíve érzi gondolkodásának világosságát vagy sötétségét." 2 Ha gondolkodásunkban intenzív munkát fejtünk ki azzal a célzattal, hogy azt

morálissá változtassuk és megtisztítsuk az önszeretettől és mindenfajta önzéstől, akkor fokozatosan érzékeink legjobb "tanítómasterévé" válhat, s így ezek képesek lesznek a külvilág eseményeiben és lényeiben mindenekelőtt ezek pozitív oldalát érzékelni. Ez pedig biztos alapja a tolerancia kibontakoztatásának. A *Magasabb Világok Megismerésének Útja* című könyvében a következő szavakkal utal Rudolf Steiner erre a szellemi tanítványnál oly fontos lelki magatartásra: "Ha találkozom egy emberrel és kritizálom a gyengeségeit, magasabbrendű megismerő erőktől fosztom meg magam; ha igyekszem szeretettel elmélyedni jó tulajdonságaiba, akkor ilyen erőket gyűjtök magamnak. A szellemi tanítványnak állandóan ügyelnie kell arra, hogy ezt az utasítást betartsa. A tapasztalt szellemi kutatók tudják, mekkora erőt köszönhetnek annak a körülménynek, hogy minden dologgal kapcsolatban minden esetben a jót nézik és tartózkodnak az elmarasztaló ítélettől." (3)

A legerőteljesebb, szellemileg nevelő hatású és egyben művészi példaként szolgáljon erre Rudolf Steinernek az első Goetheanum számára készített plasztikus csoportja, amely Krisztust mint az emberiség reprezentánsát ábrázolja Lucifer és Arimán között. Ha ezt szemléljük, átélhetjük, hogy tekintetünket ugyszólván egész természetes módon vonzza magához a központi alak. A közvetlen találkozás benyomása olyan intenzív, olyan erős lehet, hogy a szemlélő először semmit sem észlel a főalak környezetéből, csak az emberiség reprezentánsát látja maga előtt. Csak egy idő múlva, mikor az első erős benyomás a szemlélőben már tudatossá vált, akkor vesz észre, mondhatnánk, két "áramlatot", melyek a központi alak szíve tájékaról kiindulva a felfele és lefele kinyújtott két kezébe ömlenek, s ha tekintetével követi őket, lassanként észreveszi az ellentét erőket is az emberiség reprezentánsa közelében.

Igy a csoport szemlélésénél - vagyis művészi-szellemi hatásra - először a "jó" központi misztériuma nyilatkozik meg, és csak azután a "rossz" kettős arculata. Más szóval, ez a kialakítás tekintetünket természetes módon először a világban és az emberben lévő objektív "jóra" irányítja, és csak ezután - mikor ez lelkünket már megerősítette - a "rosszra", hogy ezt a "jó" azután pozitív erővé változtassa. Ezzel szemben, ha az ember azzal kezdi, hogy a rosszat látja meg egy dologban vagy lényben, anélkül, hogy előbb megerősítette volna lelkét azzal, hogy a jót keresi ben-

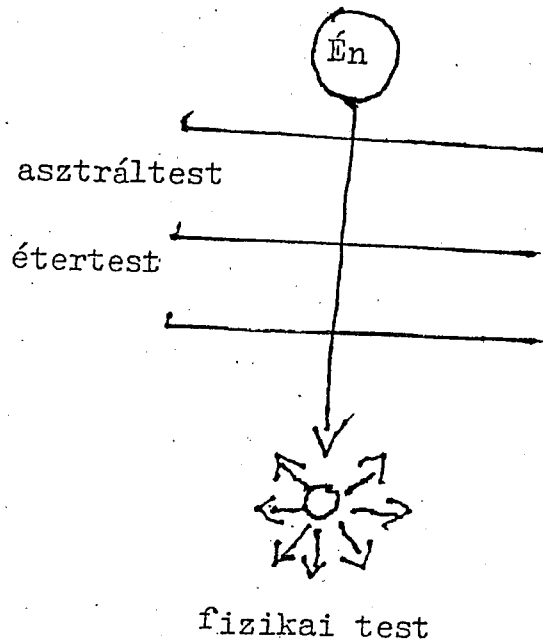
nük, vagyis anélkül, hogy meglátta volna bennük is a krisztusi erők jelenlétét és működését, akkor, esetleg anélkül, hogy egyelőre ezt ő maga észrevenné, belsőleg nagyon könnyen a gonosz erők hatalmába kerül. Ezek pedig arra törekednek, hogy környezetéből csak a velük rokonságban álló rosszat mutassák meg neki, ami végülis oda vezet, hogy az ember teljesen elveszti azt a képességét, hogy a külső eseményekben és lényekben megtalálja a bennük rejlő jót.

Igy ezzel a Krisztus-szoborral ma nemcsak egy modern tisztánlátó tudat alapján készült jelentős műalkotás adatott nekünk, hanem fontos nevelőeszköz is, amely a tolerancia legmélyebb erőt keltheti fel az emberben, és ezzel lehetővé teheti számára, hogy arra az utra lépjen, amelyről ez a fejezet szól.

Ez az út azzal kezdődik, hogy valódi érdeklődést fejlesztünk ki magunkban a másik ember iránt, ami csak akkor lehetséges, ha figyelmünket következetesen a benne élő pozitív, jó tulajdonságokra irányítjuk. Csak az ilyen érdeklődés, amely mind a lelki érzéken keresztül megnyilvánulhat, képes azt az átfogó toleranciát létrehozni, melyet Rudolf Steiner úgy jellemez, hogy a mai kornak megfelelő gondolati út Krisztushoz. (4) És ami azt a bennünk megszólaló felhívást illeti, amely ma minden szellemileg nyitott fül számára felcsendül, és amely arra szólít fel, hogy felebarátunknak - kicsiben - újra meg újra megbocsássunk, erre vonatkozóan azt mondja Rudolf Steiner ugyanebben az előadásában, hogy ez közvetlenül az éteri Krisztustól származik: "És ő így szól ma mindenkinek, aki meg akarja hallani: Amit legjelentéktelenebb felebarátaitok egyike gondol, azt tekintsétek úgy, hogy én gondolkodom benne, és hogy veletek érzek, mikor a mások gondolatait leméritek a ti gondolataitokon és közösségi érzésből fakadó érdeklődéssel fordultok afelé, ami a másik lélekben történik. Abban a véleményben, abban az életszemléletben, amellyel a legjelentéktelenebb felebarátotoknál találkoztok, engem keressetek. - Így szól bele gondolati életünkbe Krisztus, aki most - már közeleg az idő - új módon akar megnyilatkozni a 20. század emberének." (5)

A továbbiakban azt mondja Rudolf Steiner: "De nem találjuk meg őt /Krisztust/ ha gondolatainkkal önző módon önmagunkban maradunk; csak akkor találjuk meg, ha gondolatainkat más emberek gondolatain mérjük le, ha érdeklődésünket belső toleranciával kiterjesztjük mindenre, ami emberi."

Igy tehát az éteri Krisztus új kinyilatkoztatásában érzéksze-
veink nevelésére szólít fel bennünket, ami az "Én-érzéssel" és a
"gondolat-érzéssel" kezdődik, azután kiterjed a többi érzékekre is,
de ugyanakkor elvezet a valódi tolerancia kiküzdé-
séhez az individuális Én minden megnyilvánulása iránt, így az ember
gondolkodásmódja és összes többi megnyilvánulási formája iránt. min-
denekelőtt a közösségi életben. (6) Korunknak szóló konkrét szellem-
tudományos igazság az, hogy "a Krisztus-impulzus közvetlenül ott va-
az emberi gondolkodás fejlődési vonalában". /Dass der Christus-Im-
puls in der direkten Linie des sich entwickelnden Denkens liegt"/ (7)
Mindezt a következő rajzban foglalhatjuk össze:

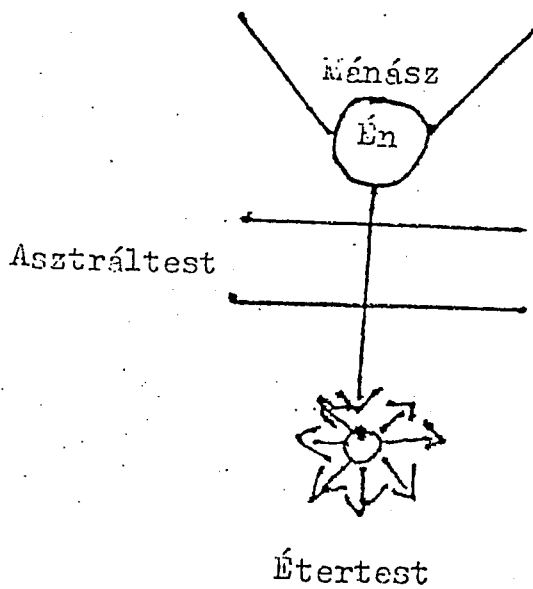
2. A második fokozat

Ha mármost a szóbanforgó ut második fokozatát vizsgáljuk, is-
mét csak ennek a munkának a témájához, a megbocsátás mibenlétéhez
jutunk el. Mert bizonyos értelemben a valódi megbocsátás nem más mint
a tolerancia magasabbrendű, ugyszólván hatványozott aktusa. Közös
vonása ennek a két fokozatnak az új megismerést és egyben új Krisztus-
élményt kereső személyiség következetes morális átalakítása.

Mint azt az előző fejezetben láttuk, lehetetlen valóban meg-
bocsátanunk /a valódi megbocsátás megkülönböztető jeleiről még szólunk

ha csak legalább részben nem hatjuk át földi Énünket a magasabb Énnel vagy Mánással /Geistselbst/. De amint az első fokon az Én morális gondolkodással megtisztíthatja az érzékszerveket és ránevelheti őket arra, hogy elsősorban a jót és szépet érzékeljék a világban, a második fokon a Mánász, ha behatol az Énbe, ezt belülről úgy megerősítheti és annyira szellemivé teheti, hogy képessé válik a világot nemcsak a fizikai test érzékszerveivel, hanem az étertest magasabbrendű érzékszerveivel is észlelni. Más szóval: Mint ahogy a földi Énnek szüksége van tudata kifejlesztéséhez a fizikai test érzékszerveire, melyeket az embrionális időszakban kívülről ő maga fejleszt ki benne, ugyanugy a Mánásznak /Geistselbst/ is szüksége van, ha tudatosan akar az emberben élni, az étertest észlelő szerveire, melyeket azonnal kiépit benne, amint elkezd behatolni a földi Énbe. Így a Mánász /Geistselbst/ mikor a megbocsátás aktusában áthatja a földi Ént, egyúttal képessé válik arra, hogy az étertest "nevelője" legyen, és feloldja mindazokat az "elsötétedéseket" és "megkeményedéseket", melyek földi hibáink, morális, jellembeli hiányosságaink, hazug gondolkodásunk és legfőképpen bosszuvágyunk és irigységünk miatt állandóan képződnek benne. /Szellemileg nézve az irigység a bosszuvágy egyik formája./

Rudolf Steiner számos leírásából tudjuk, hogy az étertestnek döntő szerepe van az emlékezés és a felejtés folyamataiban. Ezért mikor megbocsátunk, vagyis magasabb Énünk hatására tudatosan "ki-gyomláljuk" emlékezetünkben az elszennvedett igazságtalanság következményeit, étertestünket is megszabadítjuk a romboló és elsötétítő elemektől. Azzal, hogy a megbocsátás aktusában ezeket az elemeket a Mánász /Geistselbst/ erőivel feloldjuk, étertestünket fénylőbbé és átlátszóbbá tesszük, és végül, ha tovább folytatjuk megtisztítását, l á t ó v á válik az őt körülvevő elemi /asztrális/ világban. Mert a Mánász /Geistselbst/ hosszabb működése Énünkben, ezt fokozatosan képessé teszi arra, hogy ne csak fizikai testével, hanem éter- vagy élettestével is észlelje a külső benyomásokat. Ezt a következő rajzzal szemléltethetjük:

Ami pedig ekkor az étertest ujonnan megnyílt érzékszervei útján az embernek szellemileg legelőször megnyilatkozik, az az éteri Krisztus látása a Földdel szomszédos szellemi világban. Ezért is mutat rá Rudolf Steiner arra a közvetlen kapcsolatra, amely a Mánász /Geistselbst/ erőinek az emberi tudatba való belépése és az éteri Krisztus látása között fennáll. /A Mánász belépésének folyamata már elkezdődött, de csak a következő, hatodik kulturkorszakban fogja csúcspontját elérni./ "De tisztában kell lennünk azzal, hogy már most is azon munkálkodunk, hogy fokozatosan átmenjünk a tudati lélekben való élés állapotából a Mánászban /Geistselbst/ való élés állapotába. Többször jeleztem már, hogy miben nyilvánul meg az, hogy belépünk a Mánászba /Geistselbst/. Rámutattam, hogy egyre többen lesznek azok, akik az elkövetkező háromezer év folyamán átélik a Krisztus-impulzus megjelenését, hogy az emberek fokozatosan képessé válnak arra, hogy a szellemi világban a Krisztus-impulzust átéljék." (8)

Az ember lelki-szellemi alkatától, karmájától, konkrét élet-körülményeitől függően lehet, hogy a Mánász /Geistselbst/ által erősített Én hatása az étertestre kezdetben nem vezet mindjárt új szellemi látóképességek felébredéséhez, hanem az étertest olyan irányú belső átalakulásához vezet, hogy ez különösen képessé válik a világ-éter makrokozmosz erőinek megragadására. Egyes esetekben az is megtörténhet, hogy valaki, aki megbocsátás útján jelentősen megtisztította étertestét, egyelőre egyáltalán nem fejleszt ki magában éteri tisztánlátást, hanem ugyyszólván annak a "v i s s z á j á t", vagyis Krisztus érzékfeletti látásához jut el, hanem a belőle kiinduló életerők fokozott befogadásának képességéhez. Ennek következ-

tében, bár ő maga nem látja Krisztust szellemi látással, Krisztus valóságosan működik étertestében és más emberek bizonyos körülmények között átélhetik jelenlétét egy ilyen emberen keresztül. Ő maga pedig, amint mondtuk, eljut a kozmikus élet valóban kimeríthetetlen forrásaihoz.

Ezzel a jelenséggel találkozunk Bill Codynál, amint ezt Georg Ritchie könyvében leírja. Ez magyarázza egyrészt rendkívüli testi és lelki erejét, melyeket az étertestében jelenlévő krisztusi erők táplálnak, másrészt azt, hogy ~~á r a j t a k e r e s z t ü l~~ más emberek - mint pl. George Ritchie - átélhetik az éteri Krisztussal való találkozást. Így ez a példa különösen világosan mutatja, hogy korunkban a ~~m e g b o c s á t á s u t j á n a k~~ követése teszi lehetővé a legközvetlenebb és leghelyesebb módon, hogy az éteri Krisztus erői beáramoljanak a földi civilizációba és előbb vagy utóbb elvezessék az embert a velük való - szellemi látáson alapuló - találkozáshoz.

Most már közeledhetünk Simon Wiesenthal problémájának megoldásához is, amely probléma a haldokló SS katona ágyánál merült fel számára, és amely nem hagyta nyugton egész életében. Mert Simon Wiesenthal kérdése, hogy meg kellett volna-e bocsátania annak a fiatal embernek, aki ekkora bünt követett el és aki aztán ezt olyan keserűen megbánta, csak külső kifejezése minden mai ember centrális kérdésének: a Krisztus-kérdésnek. Mert abban a mindennél súlyosabb élethelyzetben, amelyben akkor Simon Wiesenthal volt, megbocsátani azt jelenti, hogy közeledni az éteri Krisztus átéléséhez, nem megbocsátani pedig azt, hogy lemondani erről. Wiesenthal maga sem az egyiket, sem a másikat nem választotta. Végighallgatta a haldokló gyónását, azután anélkül, hogy egy szót is szólt volna, kiment a szobából, s ezzel a kérdést nyitva hagyta. Az a tény azonban, hogy a megoldatlan kérdés és kétségei hosszú éveken át gyötörték és végül egy könyv megírására készítették, arról a tőle többé nem tágitó érzésről tanuskodik - amely lehet hogy el sem jutott teljesen a tudatáig - hogy ott, a bűnbánó gonosztevő ágyánál, talán élete legnagyobb lehetőségét mulasztotta el, azt a lehetőséget, hogy találkozzon azzal, aki ~~h a r m a d i k~~ kén t láthatatlanul ott volt abban a lemergi szűk kis kórházi szobában. S ha ez a találkozás akkor nem is jöhetett létre, az a tény, hogy ez a kérdés Simon Wiesenthalt ettől kezdve állandóan gyötörte, arról beszél, hogy belső küzdelme a kérdés megoldá-

sáért magokat hintett el lelkében, melyek előbb vagy utóbb, ebben az életben vagy a halál utáni létben, felébredő szellemi tudata számára mint Krisztus keresése, mint Krisztus utáni vágy fognak benne kikelni.

3. A harmadik fokozat

Ha a szóbanforgó ut további fokozatait akarjuk vizsgálni, tudnunk kell, hogy a második fokozatot elvileg minden ember elérheti, az ezt követő két fokozat azonban nem a mai ember általános fejlődési szintjére vonatkozik, hanem az ennek határain túl vezető beavatási utra. (9) Ha azonban valaki szellemi tanítványként lép erre az utra, már ma elkezdheti - természetesen csak egészen kezdő fokon - azt a munkát, amely végül elvezethet a harmadik fokozat eléréséhez.

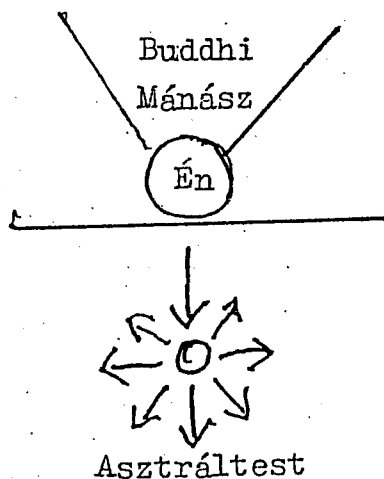
Ennek a fokozatnak a lényege most már nemcsak a megbocsátás, hanem egymásik ember, sőt esetleg egy egész embercsoport karmájának tudatos magunkravállalása. (10) A szellemi tanítvány különösen pedig a modern beavatott, ezt Énjének további erősítésével érheti el. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha nemcsak a Mánász princípiumával, hanem az életszellem /Lebensgeist/ még magasabb princípiumával hatja át magát. A keleti szóhasználatban az életszellemet Buddhi princípiumnak, vagy a mindent átfogó kozmikus szeretetnek nevezik. Így a "Kozmikus Buddhizmus" Krisztusnak is nevezhetjük, (11) aki a kozmikus szeretet szubsztanciáját elhozta a Földre és azután, hogy az egész földi fejlődést áthassa vele, a Golgotai Misztériumban magarávallalta az emberiség karmáját.

A földi fejlődésnek ezt a központi őskéjét igyekszik követni ezen a fokon a szellemi tanítvány, azzal, hogy nemcsak a Mánász, hanem a Buddhi kifejlesztésén is munkálkodik önmagában, vagyis az olyan önzetlenségnek és szellemi sikra emelt emberszeretetnek a kifejlesztésén, mely egyedül képes erőt adni arra, hogy a mások karmáját magarávallalja.

Mikor Rudolf Steiner az 1923/24-es Karácsonyi Ülés után az újonnan megalapított Általános Antropozófiai Társaságot "karmaközös-

ségnek" nevezi, melynek fő feladata a régi karma megváltoztatása és egy új, "michaeli" karma kialakítása, akkor éppen erről a jelzett irányban történő kezdeti munkáról beszél. Mert azt, amit az egyes emberek külön-külön csak nagyon nehezen tudnak elérni, azt egy közösség, melynek tagjai szellemi fejlődésre törekednek, sokkal előbb megvalósíthatja.

A Buddhi /Lebensgeist/ szubsztancia behatolásának az emberben még egy igen fontos következménye. A Buddhi által megerősített individuális Én ugyanis most már fokozatosan képessé válik arra, hogy ne csak az étertestben, hanem a sokkal magasabbrendű asztráltestben is észlelésszerveket fejlesszen ki. Ezt világossá teheti a következő rajz:

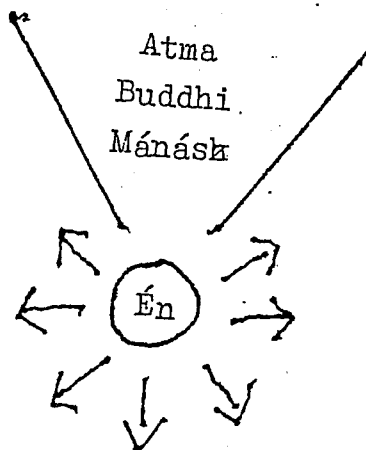
Ezáltal az ember idővel Krisztusnak új, még átfogóbb megnyilvánulásában részesülhet, melyet Rudolf Steiner úgy jellemez, hogy Krisztus megjelenése asztráltestében az alsó devachánban, vagyis a szellemi világ alsó régióiban. /Szemben az ezt megelőző megnyilvánulásával étertestében, az asztrális síkon, vagy - ami ugyanaz - a lélekvilágban./

Krisztusnak csak ez a még magasabbszintű átélése képes az embernek erőt adni ahhoz, hogy más emberek karmáját ne csak magára vállalja, hanem folyamatosan hordozza is, Mert amint az éteri Krisztus a megbocsátás aktusában hat, a kozmikus /asztrális/ Krisztus hat abban, hogy valaki tudatosan, sőt akár tudat alatt magáravállalja egy másik ember karmáját. Ezt úgy is mondhatjuk, hogy az idegen karma vállalása és hordozása egyáltalán nem lehetséges, ha az ember nem került - legalább kezdeti fokon - érintkezésbe a krisztusi megnyilatkozásnak ezzel a magas szférájával.

4. A negyedik fokozat

A negyedik és bizonyos mértékben legmagasabb fokozat azután az, amelyen valaki már nemcsak egy ember vagy egy kisebb embercsoport karmáját vállalja magára, hanem részt vesz a z e g é s z e m b e r i s é g karmájának hordozásában. És Christian Rosenkreutnak fentebb /a III. fejezetben/ leirt szenvedései világosan beszélnek arról, hogy ő elérte ennek az utnak a negyedik fokozatát. Mert azzal, hogy az emberiségnek szüntelenül megbocsátja azokat a szenvedéseket, melyeket ma okoz neki és a jövőben még nagyobb mértékben okozni fog, lehetővé válik számára, hogy az emberiség mellett maradjon, egy pillanatra se hagyja el, hogy így továbbra is résztvegyen a kifejlődő individuális Én karmájának viselésében és ezzel isteni tanítóját - Krisztust - kövesse.

Okkult szempontból nézve, a beavatott ezt a negyedik fokot csak saját individuális Énje belső erőinek továbbfejlesztésével érheti el, amikor is az Én a magasabbfokú érzékfeletti észlelés szereit közvetlenül saját szubsztanciájából képes kialakítani, a három alacsonyabbrendű test vagy burok /fizikai test, étertest, asztrálestest/ közvetítése nélkül. Ez pedig a beavatott Énje számára csak akkor lehetséges, ha nemcsak a Mánász /Geistselbst/ és a Buddhi /Lebensgeist/ szubsztanciájával hatja át magát, hanem, legalább is bizonyos mértékben, az A t m a /Geistesmensch/ szubsztanciájával is.

A lélek belső Napja

A beavatott belső fejlődésének ez a foka megnyitja számára

a lehetőséget Krisztus következő, harmadik megnyilatkozásának átélésére a felső devachánban, ahol kozmoszunk mindent átfogó Énjeként nyilatkozik meg. Ez fejlődésünk jelenlegi ciklusában Krisztusnak a legmagasabbfoku megnyilatkozása. Csak itt mutatkozik meg az embernek Krisztus valódi belső mivoltában, azok nélkül a burkok nélkül, melyeket a lét alsóbb síkjain az ember tökéletlen szellemi észlelőképesége miatt, ezt ugyyszólván "védelmezve", magára kellett öltetnie, amikor az asztrálsíkon éteri, az alsó devachánban pedig asztrális ruhában jelent meg. Ha most ezek a közvetítő burkok lehullanak róla, a beavatott szellemi látóvá vált Énjével mint saját maga valódi kozmikus képét, mint a kozmosz mindent átfogó Énjét láthatja meg Krisztust.

Az, ami az előző fokozatokon úgy jelent meg mint Krisztus megismerése a megváltozott gondolkodás útján, - amit Rudolf Steiner "intellektuális tisztánlátóvá válásnak" nevez - vagyis az imaginációk magasságába emelkedő gondolkodás útján, mely imaginációk elvezetnek az éteri Krisztus látásához (12) és az, ami az inspirációvá változtatott érzés útján az asztrális Krisztus átéléseként nyilatkozott meg, az most hála az átalakított emberi akaratnak, eléri csúcspontját azáltal, hogy az *i n t u i c i ó* fokán az ember Krisztust mint kozmikus Ént éli át, és ez egyben áthatja Énjét, az intuitív megismerés természetének megfelelően.

Krisztus érzékfeletti megnyilatkozásainak itt leírt sorrendjéről Rudolf Steiner a következőket mondta: "Látjuk tehát, hogy a Földre leszállt Krisztus egy fizikai földi emberi lényből kiindulva, fokozatosan éteri, asztrális és Én-Krisztussá fejlődik, hogy mint Én-Krisztus a Föld Szelleme legyen, aki azután minden emberrel együtt magasabb fokozatokra emelkedik." (13)

Fentebb arról beszéltünk, hogy az ezoterikus kereszténység áramlatának egyik vezető individualitása, Christian Rosenkreutz, valamint egyes legelőrehaladottabb munkatársai és tanítványai, a belső fejlődésnek már azon a fokán állnak, amely lehetővé teszi, hogy résztvegyenek annak a karmának a hordozásában, mely az emberiség Én-fejlődését kíséri. Ennek azonban elkerülhetetlen velejárója, hogy önként viselik azokat a nagy szenvedéseket, melyeket az emberek belső passzívítása és nekik már ma megadott szabadsággal való visszaélésük idéz elő. Hogy ezeket a szenvedéseket el tudja viselni, a beavatottnak